

et allerlei,
en worden,
n. Aan de
mededeeling
wijzigde en
den auteur
ggelaten en
hoofdstuk

"men hier
enigen tijd
itsche uit-
rekken, dat
ig over de
ou kunnen
wij het be-
boek zijn,
zeer groot

H. M.

N
WUS

oor Onder-
derzoek in-
ar de resul-
vijs. Bij de
a aanraking
rekenschap
gen van de
oor dat be-

dezer dagen
ma Ooster-
(Prijs f1.—),
aangeschaft
et ongelezen
imen uit de
ol luisteren
de klachten
iten samen:
n vooral op
ndsche taal
der fouten,
aal veel te
lsgevoel en
r.

aktijk, waar-
end zich in-
ete situatie
eenen male,
n wat in de
al geklaagd,
leiden door
vijs werden
de praktijk.
aren al heel
les die ver-
ken rekenen
school die
n doet, meer
dit rapport
lijn voort te

rbij aan. Als
at men toch
cht.
orteur (Prof.
sch, die daar
intelligentie
e de taak de
aanwezig is,
ten, waar ze
angzaam vele
i in velerlei
om mag men
School, dat
klaar moet

voor, wat in
er, wat men
s van school
laat te wen-
el en karak-
moet er even
r onderwijs-
de vraag, of
gesteld voor
ed geconsta-
of. Waterink
(karaktervor-
t „De Unie“
aan. En dan
het niet ge-
de karakter-
si elementen
che lijdelijk-
en noodzake-
van geslacht
s uitgebreide
mzoovele ge-
voeding, spe-
oeding”.

Zonder twijfel heeft de school hier een taak. En zij heeft reeds veel invloed ten goede geoefend. Ik geloof niet, dat de vernieuwing van de school op dit terrein moet worden gezocht. Daarom hoop ik, dat ook dit Rapport weer een nieuwen prikkel mag geven aan onze onderwijzers, om bij de keuze van de leerstof en bij de verwerking van die stof met de leerlingen vooral de toekomst van de kinderen in het oog te houden.

Men heeft de school wel eens het meest conservatieve instituut van onze samenleving genoemd. Ik meen, dat die beschuldiging al lang gelogenstraft is. Maar de school heeft altijd wel veel geleden van de medicijnmeesters. Daarom staat ze wel eens een beetje in afweerhouding. Ze moet het goede dat er is, bewaren. En verder dienen de onderwijzers altijd maar open te staan voor goeden raad. Daarom moeten ze dit rapport lezen.

Gr. G. MEIMA.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN

Een brief uit Amerika.

Geachte Lezers,

Door de lezers van dit blad te bereiken, spreek ik tevens tot de kerkmensen in Nederland, en dat is het doel van dit schrijven.

Ik ben Nederlander van geboorte. Mijn ouders verhuisden van de Prov. Utrecht naar Amerika. Dat is 50 jaren geleden. Ik was toen zeer jong.

In Amerika werd ik rijkelijk gezegend, zoodat ik een reisje naar Europa kon maken. Natuurlijk bezocht ik tevens mijn geboorteland, Nederland.

Ik deed zulks verleden zomer. Het beviel mij er best. Over het algemeen werd ik goed onthaald. Ik bezocht de huizen van rijken en armen. Bezocht vele merkwaardige en zwaarteplaatsen. Over het algemeen was men vriendelijk en betoonde men mij hulpvaardigheid.

Alles was wel, totdat ik des Zondags een uwer kerken bezocht. Ik vond het daar geheel anders.

Niet met de gewoonte bekend zijnde, nam ik plaats in een uwer Geref. Kerken. Mij werd echter gezegd, dat die plaats aan Mijnheer N. N. behoorde. Ik nam elders plaats, maar die behoorde aan een anderen broeder. Ik vroeg waar ik dan kon zitten. Men vertelde mij, dat ik achter in de kerk moest wachten totdat de gemeente gezeten was en als er dan een plaats open was, dan kon ik die innemen.

Het lustte mij niet als een bedelaar achter in de kerk te wachten. Ik ging heen, maar in een andere kerk wachtte mij dezelfde onwelkome gastvrijheid. Gij zult zeggen, dat zijn tegenstrijdige woorden. Gastvrijheid kan niet tegelijk onwelkom zijn. Dat is juist mijn lezer. Ik vond even groote tegenstrijdigheid tusschen de predikatie en de atmosfeer in uwe Godshuizen.

In een gezin zijn zeven zonen. Een der jongens heeft een betrekking ver van huis. Hij komt zelden thuis. Maar hij heeft vacantie en besloot de vacantie in de ouderlijke woning door te brengen. Hij neemt een stoel, maar wordt gezegd, dat die stoel aan Hendrik toebehoort. Hij neemt een anderen stoel, maar die behoort aan Klaas toe. Hij vraagt nu waar hij dan kan zitten. Hem wordt gezegd, dat als al de broeders thuis zullen zijn en er dan een plaats open is, kan hij die innemen. Ziet, hoe liefelijk de zonen van het zelfde huis als broeders samen wonen. Geloof er maar niets van, lezer. Hij gevoelt zich gansch niet thuis in de ouderlijke woning. Het zal waarschijnlijk lang duren eer hij weer thuis komt. Hij ondervond niets van de broederlijke liefde. Dat is een fabel, hoor ik u zeggen. Het zij zoo. Ik wil u slechts laten voelen hoe onwelkom ik mij in uwe Godshuizen gevoelde.

Ik bezocht kort geleden Louisville, Ky. Ik bleef er twee weken en bezocht er vier kerken. Op een Zondagmorgen was ik wat vroeg, en dacht nog een kleine wandeling te maken. In het voorportaal ontmoette ik twee dames, die mij beleefd verzochten toch niet heen te gaan. Zij verzekerden mij, dat de godsdienst precies om half elf een aanvang nemen zou. Men vroeg mij waar ik het liefst wilde zitten, van voren of in het midden der kerk. De godsdienst was nog niet begonnen en een broeder, die naast mij zat, vroeg of ik een Christen was. Ik antwoordde bevestigend. Hij zeide, dat is heerlijk. Gode zij dank. Na het uitspreken van den zegen werd er gezongen en de predikant wist intijds bij den uitgang van de kerk te komen om vooral de vreemdelingen de hand te drukken. Hij vroeg mij, vooral weer te willen komen.

In het voorportaal der kerk was een groot boek, waar de bezoekers hun naam en adres konden teekenen. Ook ik voldeed aan dat verzoek. Een paar weken na mijn thuiskomst ontving ik van den predikant, wiens kerk ik bezocht had, een vriendelijk schrijven. Hij gaf zijn blijdschap te kennen, dat ik in de kerk was geweest, hoopte dat ik een zegen ontvangen had en verzocht mij spoedig weer te willen komen.

Wat een verschil met Nederland. Ik gevoelde te Louisville een zoon des huizes te zijn. In Nederland werd ik als een vreemdeling behandeld.

Ik geloof in een algemeene Christelijke Kerk en gemeenschap der Heiligen. Ik mag gelooven een levend lidmaat der Kerk te zijn en zocht gemeenschap der Heiligen, maar vond het in uwe Godshuizen niet.

Met Broedergroete,

J. S. KLOVENHEIDE.

Naschrift. Zonder op elke uitdrukking in te gaan, en onder verzekering, dat het aantal kerkgebouwen, waarin een andere practijk gevolgd wordt, toeneemt, geef ik toch gaarne deze klacht door. Ze is reeds meer geslaakt. Natuurlijk hangt er veel mee samen, dat niet uit goeden of kwaden wil, doch met traditie, organisatie van den eeredienst en inrichting van het kerkgebouw te verklaren is. Maar dat het anders moet, dat is zeker.

Redactie.

II PERSCHOUW II

De strijd om de Theologische Hoogeschool.

De heer H. Algra schreef in „Leeuw. Khode“ onlangs een artikel over de jongste synodale beslissing inzake het promotierecht. Daarover werd hij aangevallen in „Fr. Kerkblad“. Omdat wij wegens den abnormalen gang van ons blad gedurende de periode der synodeverslagen noch van het één, noch van het ander behoorlijk nota hebben kunnen nemen, komen we op de details van het debat niet terug. Uit het artikel, waarin de heer Algra thans zijn opinie nader uiteenzet, krijgen we echter enkele passages:

Het is op de Synode duidelijk gebleken, dat sommige leden zichzelven in een strijdbare houding plaatsten, als het over de Theologische Hoogeschool ging. Wij behoeven daartoe onze fantasie niet te laten werken.

Toon de rapporten omtrent de school aan de orde kwamen, bleek duidelijk, dat sommigen hun strategische positie uitzochten.

Eerste bewijs.

Aan de orde was het voorstel, om een andere formulering te gebruiken voor de Candidaatsbul van de Theologische School.

Een der curatoren, scherp tegenstander van het promotierecht, verklaarde zich daar tegen, omdat „men“ daarin een argument zou vinden om te agereeren voor het jus promovendi. („Friesch Kerkblad“ No. 48, blz. 2.)

Dus niet om de zaak zelf, doch om zijn stellingen tegen het promotierecht niet te verzwakken.

Deze curator was dr. v. Es.

De heer Algra vervolgt:

Tweede bewijs.

Aan de orde was de vraag, of er een zesde hoogleeraar in Kampen zou worden benoemd. Er bestaat daarvoor reeds een fonds, onder beheer van de curatoren. Elke gift, door vrienden van de Theologische Hoogeschool voor dien leerstoel geschonken, wordt door curatoren aanvaard en beheerd. Maar het bedrag is nog lang niet voldoende.

Het had natuurlijk al lang veel en veel hooger kunnen zijn. Maar het ijveren voor de zaak is ondergeteekende onmogelijk gemaakt. Ik merk dit even op, omdat de Boeljinga (begrijpelijkkerwijs) uitzag naar nog meer. Zoodra men toestaat, dat voor deze zaak eenige moeite gedaan wordt, komt er meer. Ik had al enkele duizenden meer kunnen bijeen brengen, maar 't werd belet.

Doch hooren we weer den heer Algra:

Dus is men het er over eens, dat het nu niet kan. Maar later?

Neen, zegt De Hagen, want ik wil niet, dat Kampen een wetenschappelijk centrum zal worden.

(„Friesch Kerkblad“ no. 48, pag. 2.)

Al weer: de strijdpositie. Niet de zaak, maar mijn opvatting, wat Kampen niet mag zijn.

Toen werd er door een ouderling voorgesteld, om te besluiten, thans geen zesden hoogleeraar te benoemen. Het woordje „thans“ diende, om te laten uitkomen, dat men later opnieuw over de zaak zou kunnen praten.

Zonder fantasie, van welke kwaliteit ook, zou men zeggen: dat woordje thans is overbodig. De Synode maakt toch geen wetten van Meden en Perzen?

Het was niet overbodig.

Want de voorzitter vond het woordje „thans“ zeer gevaarlijk, „wijl het een kapstok is, waaraan men later van alles ophangen kan“. (Wij citeren weer het „Fr. Kerkblad“.) Weer die men, tegen wien men positie kiest.

Het woordje „thans“, hoewel volgens den voorzitter zeer gevaarlijk, werd met 1 stem meerderheid in het besluit gebracht.

Toen dit besluit was gevallen, greep een vooraanstaand lid van de Synode naar de pen, schreef een artikel, dat werd rondgezonden door het Chr. Persbureau.

Hij betoogde daarin, dat niet-benoeming van een zesden hoogleeraar een leelijke streep zou halen door een fonds, dat men reeds eenige jaren bezig is, niet-officieel te vormen.

Het vooraanstaande lid der Synode wist niet eens, dat het fonds onder beheer van curatoren stond. Hij schilderde verder het debat, sprak van kampvechters, extremisten, etc., en verklaarde, dat door toevoeging van het woordje „thans“ de deur werd geopend, dat een volgende Synode er nog eens op terug zou kunnen komen. Was dus dit woordje „thans“ niet met één stem meerderheid aangenomen, had dus de voorzitter zijn zin gekregen, dan had men er volgens dit vooraanstaande lid der Synode nooit weer op kunnen terugkomen.

Wat de heer Algra over het Bureau van dr. v. d. Vaart Smilt schrijft, geef ik onder een afzonderlijk kopje. Terecht besluit de heer Algra:

Dit is wel voldoende, om aan te toonen, hoe sommige leden der Synode zich in 'n strijdpositie plaatsten, als Kampen in het geding is.

Vervolgens: onze lezers weten, dat er naast de twee voorstellen der commissie (meerderheid en minderheid) een voorstel ingediend was door 4 predikanten, met prof. den Hartogh, hetwelk principieel de promotie te Kampen mogelijk maakte. Prof. den Hartogh verklaarde openlijk — ik ben hem daar dankbaar voor — dat hij door de contra-betoogen, die op principieele gronden al maar „neen“ zeiden, niet overtuigd was. Het voorstel van hem met die 4 predikanten had zeer goede

kansen; persoonlijk acht ik het zeker, dat het zou aangenomen zijn, als 't maar direct in stemming had kunnen komen. Evenwel, een ander voorstel (dr. Polman en dr. de Groot) kwam er naast, en vervolgens kwamen er nog twee. Zes voorstellen lagen ineens ter tafel na de pauze (in de pauze waren er nog twee bijgekomen; repliek was verder niet meer toegestaan). De heer Algra schrijft:

Wij willen opmerken, wat in het verslag staat, n.l.:

1e. dat zijn (Polmans) voorstel is ingediend met advies van Prof. H. H. Kuiper.

2e. dat Dr. W. A. van Es een voorstel indiende van geheel ander karakter, al weer met advies van Prof. H. H. Kuiper.

3e. dat De Hagen toen een practisch onmogelijk voorstel indiende, n.l. om te komen tot eenheid van opleiding, en dat Dr. Van Es dat voorstel aanbeval, terwijl hij zelf een ander voorstel had ingediend.

Dit alles kan m.i. niet anders worden verklaard, dan door te constateeren, dat door het voorstel van Prof. Den Hartogh bij sommige „kampvechters“, met name bij de „extremisten“ (voorzichtigheids halve had dien ik mij van de terminologie van een vooraanstaand lid der Generale Synode) verwarring was ontstaan. Vreesden zij, dat het voorstel-Den Hartogh zou worden aangenomen?

De gang van zaken bewijst wel, wat de anonieme schrijver, die door het Bureau van dr. v. d. Vaart Smilt zijn copie zag rondsturen, opmerkte: als „Kampen“ aan de orde komt, dan is er dadelijk zekere spanning. Indedaad, hijzelf is er het bewijs van. Wie zou toch wel deze schrijver zijn, die zich zoo eigenaardig ook over de curatoren van Kampen uitliet? Als ik het eens gedaan had? Of prof. Greijdanus? Laat het Persbureau den naam noemen!

Ned. Chr. Persbureau.

Gelukkig zijn er nog anderen, die tegen de manier, waarop het Persbureau onder directie van dr. Van der Vaart Smilt aan zijn synodecopie komt, alsmede tegen den inhoud dezer copie van een onbekend synodelid, bezwaar inbrengen. We signaleerden reeds de foutieve en tendentieuze-polemische berichten inzake zesden hoogleeraar (met die verdachtmaking van vóór pleitende curatoren en synodeleden) en inzake Buchmanbeweging. „De Wachter“ heeft nog meer gelezen. Het blad schrijft:

Deze week ontving ik o.m. een „Terugblik“ op de synode van Sneek. Het Bureau zegt, dat deze terugblik komt „van een der vooraanstaande leden der synode“.

Maar het is wel heel wonderlijk wat daarin gezegd wordt.

Ten opzichte van het Promotierecht wordt beweerd: „De helaas voor de rustige ontwikkeling van ons kerkelijk leven zoo ongewenschte, nimmer ophoudende actie voor wat men het „promotierecht“ onzer theologische hoogeschool noemt, moet daarom wel noodzakelijk tot onvruchtbaarheid zijn gedoemd, omdat ze op een principieel verschil over de opvatting van de verhouding van kerk en wetenschap stuit“.

Ook dit wordt nog beweerd: „Een belangrijke zaak werd afgedaan, we bedoelen de quaestie van het dusgenaamde promotierecht der theologische hoogeschool te Kampen. Reeds bijna een halve eeuw is de quaestie in den een of anderen vorm actueel geweest en we kunnen zeggen, dat ze in al dien tijd ook zelfs geen stap is vooruitgebracht, ons inziens een onwedersprekelijk bewijs, dat de quaestie, althans in de manier, waarop men tot dusver de oplossing zocht, niet licht tot een werkelijk beide zijden bevredigende solutie gebracht zal kunnen worden. Het vraagstuk, dat er mede is gemoeid, is er zonder twijfel een van wetenschappelijke beteekenis“.

Terwijl over de meningsverschillen beweerd wordt: „En dan de bekende „leerverschillen“. Men voelt algemeen, hoewel misschien niet altijd in denzelfden geest, dat onze kerken hierbij als op een tweesprong staan. Conservatisme wil men niet. Er zijn belangrijke dogmatische vraagstukken. Het zou tegen alle recht en rede zijn het theologisch denken ten aanzien daarvan te willen stopzetten of zelfs maar te bemoeilijken. Doch aan de andere zijde voelt men, dat verder-ontwikkeling iets anders beteekent dan weer prijsgeven, wat eenmaal als vrucht van het theologisch denken van eeuwen verkregen is. Bedachtzame kritiek mag geen vandalisme worden, of in scepticisme ontaarden. Het is een zeer delicate zaak, welke de synode de desbetreffende commissie heeft opgedragen“.

„Heb zelden iets gelezen, dat meer onjuist, eenzijdig en prikkelend is dan deze „terugblik“.

Als werkelijk „een der vooraanstaande leden“ onzer synode behoefte heeft zijn hart te luchten, laat hij het dan doen met zijn naam ondertekend en niet in zulk een slecht, nameeloos geschrift.

Mogen we verder voor „terugblikken“ van dit allood bewaard blijven!

Ook de heer Algra komt op de zaak terug:

Ik heb er aanmerking op gemaakt, dat het Ned. Chr. Persbureau zich met dit artikel in de discussie mengde. Geheel buiten mijn schuld heb ik ten onrechte het N.C.P. gekapitteld. De schuld ligt bij de redactie van het „Friesch Kerkblad“. Zij ontving van het N.C.P. dit artikel, met als inleiding: „Een der vooraanstaande leden van de Generale Synode der Geref. Kerken, thans te Sneek bijeen, zendt ons de volgende beschouwing“.

En dan volgt het eenzijdige en onjuiste artikel.

De redactie van het „Friesch Kerkblad“ streepte die inleiding door, en zette: Het Christelijk Persbureau schrijft:

Daardoor schéén het, alsof het Persbureau zelf zich in de discussie had gemengd.

M.i. is er niets op tegen, dat het N.C.P. artikelen dóórgeeft, als het daarom wordt verzocht.

Maar ik vind het hoogst eigenaardig, dat een voor-